

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора наук з державного управління, професора
Карпенка Олександра Валентиновича на дисертацію
Бардаха Олександра Юхимовича на тему «Взаємодія органів місцевого
самоврядування та бізнесу в умовах цифрового суспільства»,
подану на здобуття ступеня доктор філософії за спеціальністю 281 «Публічне
управління та адміністрування»

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Актуальність обраної здобувачем теми дослідження обумовлена активним впровадженням цифрових технологій в усі життєдіяльності суспільства, широким використанням систем цифрового врядування в організацію взаємодії влади та бізнесу. Цифрова трансформація публічного управління відбувається з урахуванням ефективного становлення цифрової економіки та цифрових бізнес-платформ.

Успіх реформи децентралізації в Україні створив нові фінансові та ресурсні можливості для органів місцевого самоврядування, зокрема щодо реалізації цифрових програм та проектів, таких як Smart City та інших новітніх форм процесу цифровізації громад. Важливу роль тут відіграє взаємодія місцевої влади та підприємницьких структур. Одночасно це поставило перед органами місцевого самоврядування актуальні завдання стосовно необхідності визначення новітніх шляхів та механізмів цифрового врядування.

Важливим завданням вбачається необхідність поєднання зусиль влади та бізнесу у формуванні та реалізації стратегій цифрового розвитку громад, особливо, з урахуванням того, що в умовах збройно\ агресії проти України, це має вирішальне значення для перспектив розвитку кожної громади і країни в цілому. Втім, ще до кінця не відпрацьовані чіткі і науково обґрунтовані критерії та механізми впровадження цифрового врядування в громадах та удосконалення взаємодії бізнесу та органів місцевого самоврядування.

Актуальність теми обумовлена необхідністю прискореної цифрової трансформації публічного управління в громадах та забезпечення сталої цифрової комунікації органів місцевого самоврядування з бізнесом та жителями громад задля поєднання зусиль взаємодії органів публічної влади із інституціями громадянського суспільства у процесі повоєнного відновлення громад.

Зважаючи на сукупність наведених вище аргументів, можна визнати, що тема дисертаційної роботи О. Бардаха є актуальною та своєчасною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхня вірогідність забезпечені: професійним вирішенням низки наукових завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження, та адекватністю структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті (кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його); використанням широкої джерельної бази за темою дисертації і достатнім масивом аналітичних даних (список використаної літератури налічує 228 найменування); відповідності предметної спрямованості дисертаційного дослідження галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»; достатньою кількістю апробацій отриманих результатів на науково-практичних конференціях.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Ознайомлення зі змістом дисертації, основними публікаціями дає змогу визнати, що мету дослідження досягнуто. Це знайшло відображення в основних положеннях роботи, які сформульовані автором особисто й характеризуються науковою новизною.

Основні результати, що характеризують елементи наукової новизни, полягають у тому, що:

уперше:

– розроблено комплекс концептуальних положень щодо публічного управління у сфері взаємодії органів місцевого самоврядування та бізнесу в умовах цифрового суспільства та становлення цифрового врядування в органах місцевого самоврядування;

удосконалено:

– понятійно-категорійний апарат предметної сфери дослідження, зокрема, теоретичні підходи до визначення ролі та місця соціального партнерства, GR та форсайту в системі публічного управління взаємодією органів місцевого самоврядування та бізнесу в умовах цифрової трансформації суспільства;

– концептуальні підходи до формування структури та основних елементів системи цифрового врядування в системі муніципального управління на основі цифрових платформ взаємодії влади та бізнесу;

дістало подальшого розвитку:

– систематизація основних світових трендів та теоретичних положень про цикли соціально-економічного розвитку, взаємозв'язок політичних та економічних циклів та їх вплив на створення сприятливих умов взаємодії органів місцевого

самоврядування та бізнесу в умовах цифрового суспільства для соціально-економічного зростання в громадах

– наукові положення щодо особливостей цифрового розвитку громад в Україні в умовах цифрової трансформації механізмів публічного управління та удосконалення механізмів взаємодії органів місцевого самоврядування з бізнес-структурами, визначення потенціалу партнерства влади та бізнесу як основи формування громадянського суспільства та забезпечення подальшого розвитку громад;

– рекомендації для органів місцевого самоврядування та бізнесу, міжнародних організацій і дослідницьких центрів щодо розробки спільних програм і проектів цифрового розвитку громад в Україні з урахуванням потреб ревіталізації громад у повоєнний період в рамках публічно-приватного партнерства.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях.

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковані в 11 наукових працях, із них: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 підрозділ у колективній монографії, 5 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій. Провідний внесок за обсягом у публікаціях у співавторстві належить аспіранту і визначено у переліку публікацій, який подано у дисертації.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії й надають авторові право публічного захисту дисертації. Детальний аналіз представленого рукопису дисертації та наукових публікацій дає підстави констатувати ідентичність публікацій і основних положень дисертації.

Практичне значення роботи. Висновки відповідають сформульованим завданням та змісту самої роботи та впливають із її основних положень. Основні концептуальні та практичні положення доведені до рівня практичних рекомендацій і можуть бути використані в процесі розроблення та реалізації заходів щодо розвитку цифрових компетенцій публічних службовців та їх використання у програмах цифрового розвитку громад та територій.

Висновки та рекомендації наукового дослідження використані у діяльності:

– Департаменту цифрової трансформації, інформаційних технологій та електронного урядування Дніпропетровської обласної державної адміністрації при реалізації регіональної програми інформатизації "Дніпропетровщина: цифрова трансформація" на 2023 - 2025 роки";

– Дніпропетровської обласної ради при розробці регіональної програми інформатизації "Дніпропетровщина: цифрова трансформація" на 2023 - 2025 роки" рішення Дніпропетровської обласної ради від 14.10.2022 №216-13VIII;

- Новомосковської міської ради Дніпропетровської області у використанні цифрових технологій в роботі виконавчих органів міської ради;
- Зеленодольської міської ради Криворізького району Дніпропетровської області в роботі виконавчих органів міської ради;
- Асоціації міст України під час реалізації міжнародних та місцевих проектів у сфері цифрового розвитку громад.

Слід відзначити, що дисертаційна робота О. Бардаха є самостійним і структурно завершеним дослідженням, що характеризується єдністю змісту, має постульовану автором науково-теоретичну та практичну цінність. Практичне значення одержаних результатів полягає в практико-орієнтованих рекомендаціях та пропозиціях, які можуть бути використані для вдосконалення нормативно-правового забезпечення цифрового розвитку громад та взаємодії органів місцевого самоврядування та бізнесу в умовах цифрового суспільства.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація складається з анотації державною та англійською мовами, зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатку. Загальний обсяг дисертації становить 248 сторінок, з них 206 – основний текст, 4 таблиці, 7 рисунків, 1 додаток, список використаних джерел становить 228 найменувань, з них 125 іноземною мовою.

Структура дисертації має логічну побудову і сприяє розкриттю теми дослідження та виконанню поставлених завдань. Дисертація оформлена відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, що висуваються до такого роду наукових робіт. Зміст наукових праць доповнює основні положення дисертації.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Наукові результати дисертації отримані авторкою особисто, а сама робота відповідає вимогам законодавства про авторське право і суміжні права. Щодо наукових публікацій, опублікованих авторкою у співавторстві, в роботі чітко зазначено авторських внесок та зміст розробки. При аналізі тексту дисертації та використаних джерел ознак порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота не містить запозичених ідей інших авторів, у разі їх використання в роботі присутні посилання на джерела їх публікацій.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Загалом дисертаційне дослідження здійснено на високому науково-теоретичному рівні. Проте, оскільки деякі його положення є дискусійними, що пов'язано з означенням дисертантом власної позиції окремих досліджуваних проблем, варто зробити певні уточнення, зауваження та рекомендації з метою подальшого удосконалення обумовленої проблематики.

1. При описі методології роботи автор зазначає, що у дисертації використано архетипний підхід при дослідженні феномену взаємодії органів місцевого самоврядування та бізнесу. Разом з тим, ні у тексті, ні у висновках роботи не виділено архетипи, що притаманні вітчизняній моделі зазначеної взаємодії, хоча це мало би бути логічним результатом застосування архетипного підходу.

2. У дисертаційному дослідженні автором береться за основу теоретико-методологічний концепт «теорії довгих хвиль». Самі «довгі хвилі» розглядаються автором як цикли соціально-економічного розвитку суспільства та їх зв'язок із циклами у політичній історії та у функціонуванні системи державного управління (с. 94). Дискусійним є використання та доцільність авторського підходу для соціального прогнозування, оскільки основними показниками на думку автора є соціальна активність, стан господарської системи, матеріальне становище працівників, темпи економічного зростання, рівень зайнятості. Дисертант обмежується лише констатацією фактів, не наводячи глибокого аналізу статистичних даних та конкретних фактів політичної історії.

3. Здійснення будь-яких перетворень, в тому числі управлінських, в умовах цифрової трансформації супроводжується численними ризиками, долати які мають допомагати ефективні цифрові механізми і технології взаємодії влади та бізнесу. Тому дисертанту доцільно було б систематизувати такі ризики та показати, яким чином вони враховані у запропонованих ним теоретико-методологічних засадах публічного управління стосовно формуванням партнерських відносин між органами місцевого самоврядування та бізнесом.

4. У ході дослідження та викладі наукових результатів дисертації автор занадто вільно оперує поняттям «модель». Не применшуючи здобутків роботи, зазначимо, що на наш погляд, у ній запропоновано не модель, а підхід щодо впливу публічного управління на формування партнерських відносин між органами місцевого самоврядування та бізнесом в умовах розвитку цифрового суспільства.

Втім висловлені зауваження і побажання не применшують загальної високої оцінки рівня виконання дисертаційної роботи, її теоретичної цінності та практичної значущості.

Загальний висновок по дисертаційній роботі. З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаю, що дисертаційна робота на тему «Взаємодія органів місцевого самоврядування та бізнесу в умовах цифрового суспільства» є самостійним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням, у якому теоретично обґрунтовано механізми взаємодії органів місцевого самоврядування та бізнесу в

умовах цифрового суспільства та надано відповідні практичні рекомендації, що має суттєве значення для галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

На підставі вищезазначеного можна констатувати, що дисертація відповідає вимогам, що передбачені наказом Міністерства освіти та науки від 12.07.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (пункти 5, 6, 8), а її автор – Бардах Олександр Юхимович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

завідувач кафедри національної економіки
та публічного управління
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана,
доктор наук з державного управління,
професор

Олександр КАРПЕНКО